

Askotan, itsasgizon trebe hauek izaera konplexua agertzen zuten, batzuetan krudelak, besteetan zintzoak, baina istorio gehienetan ausartak eta duintasunez beteak. Nortasun kontraesankorra zuten, hau da, aldika malenkonia eta erromantizismorako joera agertzen zuten, hurrengoan arrisku ugariri aurre egiten agertuko ziren, eraso, borroka eta akzioa nagusi izanik, eta, zenbaitetan, oroitzapen mingarrietan murgilduta ikusiko genituen.

Horrela agertzen zaigu Galipot zaharra ipuin hauetan. Itsasontziko kapitainak mozkortuta harrapatu du, eta gauero tripulazioari istorio bat kontatzera zigortzen du. Guztira, dozena bat ipuin, protagonista *Catrame*—Galipot italiaraz—marinel edadetua delarik. Erritmo bizian harilkatzen ditu itsasoan berak bizitako gertaera beldurgarri eta misteriotsuak. Sineskeria eta fantasia uztartuz kontatzen ditu Galipot itsasgizon zailduak ahoz aho iritsitako elezaharrak, ikusi dituen ekaitz ikaragarri eta naufragio izugarriak. Eta tripulazioaren errespetua lortu ez ezik, ezinegona eta beldurra ere barreiatzen ditu. Bitartean, barkuko kapitaina sinesgogor eta zalantzakor agertuko da. Kontakizunak entzuterakoan, irakurlearentzat garbi geratzen dira bi protagonisten izaera kontrajarriak: Galipot oroitzapen mingarrietan itota; eta kapitaina logikari helduta, ipuinak amaitzerakoan eszeptizismoa eta azalpen zientifikoak ematen.

Ipuinak deskribapen xehez jantzita agertzen zaizkigu, hainbatetan ematen diren ohar interesgarriekin osatuta, izan ere, azpimarratu behar dira Seve Callejaren edizio arduratsuaren lana eta Mixel Muruaren itzulpen bikaina. Osagai horiek, misterio giroak eta irudimen handiko pasarteek samur lortzen dute irakurlearen arreta eta konplizitatea harrapatzea.

Seve Callejak berak dioena hitz-atean:

Salgarik gonbit bat luzatzen digu, guk ere bere abenturazko eta amodiozko ametsak irudimenean bizi ditzagun, haietaz gozatuz. . . edo sufrizuz.

Ehun edo berrehun urte igaro badira ere, misterioa, beldurra edo itsasoan galdutako altxor eta marinelen pasadizoek gaur ere ukitu eta hunkitu egiten gaituzte.

Asun Agiriano

Ultramorea
NANCY HOUSTON
Itzultzailea: Jon Muñoz
Alberdania, Irun, 2012

Arima errebeldeak

Alberdania argialetxeak jarraitzen du idazle interesgarrien liburuak euskarara ekartzen. Horrela iritsi zaizkigu Nancy Huston kanadarraren bi liburu: *Jaiotze markak* eta esku artean dugun *Ultramorea*.

Lucy neska gazte protagonista 13 urte bete, eta egunerokoa idazten hasiko da, *babes-egunkaria* dio berak. Zeren aurrean babestu?

1936ko udan kokatzen da istorioa. Batetik, krisi ekonomiko latz batek lanik gabe utzi du jende ugari, eta, bestetik, lehortek ipar-amerikar mendealde osoa astindu du. Nekazari kanadarraren uztak ihartu egin dira, eta gosea non-nahi barreiatu da. Makina bat arlote etxeetara hurbiltzen da goseak, zopa urtsu bila; eta Lucy-ren aitak, fede handiko apaizak, daukaten apurra eskekoekin banatzen du, familiaren aurrean sermoia eginez. Neskailak honela idazten du: . . . *kalaria gehiago eta bero gutxiago behar dut nik. Libreta hau iturri bat izan dadila, non egarria kentzera etor ahal izan nadin.*

Lucy-k gogoak ematen diona idazteko erabiltzen du koaderno, bere burua hobeto ezagutzeko,

hitzeekin libre sentitzeko—nahi badu ortografia akatsak edo *hor konpon!* idazteko—, gurasoen esanak pikutara bidaltzeko, kexatzeko. Izan ere, libretak ez dio errietarik egingo, isilik egongo da bere gelako ohearen koltxo azpian.

Aitak egunero otoi egin eta hitz gozoak etengabe ahoan dituen bitartean, ama beti suminduta, haserre eta muturtuta ibiliko da, garai hobeak ezagutu baititu, eta sosik gabeko artzain batekin ezkondu delako. Neskaren barnean jaiotzen diren galderak eta zalantzak erantzunik gabe gelditzen dira, *pentsemendu gaiztoak* baitira gurasoentzat. Beraz, libretan idaztea da familiarik eta konbentzioetatik ihes egiteko bidea.

Oro har, egunerokoa idaztea nerabezaroan baliabide erabilia izaten da, *lagun imaginario* deitzen diote psikologoek, eta haragizko batek baino indar handiagoa du. Lucy-k koadernoari heldzen dio arima libreago sentitzeko.

Idazleak aurkezten dizkigun pertsonaien artean badira izaera makala dutenak, baina harrartzen dituzten jarrerak ez dira gaitzesten, ezta epaitu ere. Pertsonen arteko harremanen ikertzailea da Nancy Huston, eta idatzi dituen beste eleberrietan ere islatzen du Historiako gertaera lazarriek gizakien bizitzan izan duten eragina, nola bizi izandako gatazkek haurtzaroko oroitzapenak menderatzen dituzten.

Liburuan krisiak biluztutako errealitate gordina islatzen da. Garai latzetan, Lucy-ren gurasoek ez dute jada autoritate moralik, eta gidari baten faltan dago neskatila. Agertuko da bai, Bernard doktore gaztea, azal azpitik begiratzen irakatsiko diona, konfiantza izaten lagunduko diona, eta neska «*uhin ikusezinez*» zeharkatuta utziko duena. Hortik dator izenburua, eta badu beste bat argi izpien izenarekin *Infrared*, baina helduentzako eleberria da, oraindik euskarazko itzulpenik gabe.

Funtsean, egile ezagun honek nerabeentzat idatzi duen lehen eleberri labor honetan, mundu itxi baten gaitzespena dago.

Kontakizun hunkigarria eta zer pentsa ematen duena.

Asun Agiriano